

Monitoring sokoła wędrownego *Falco peregrinus* w polskiej i słowackiej części Pienin

Katarína Kisková
e-mail: katarina.kiskova@pienap.sk

Bogusław Kozik
e-mail: bkozik@pieninypn.pl

Správa Pieninského národného parku
SNP 57
061 01 Spišská Stará Ves

Pieniński Park Narodowy
ul. Jagiellońska 107 B
34-450 Krościenko n.D.

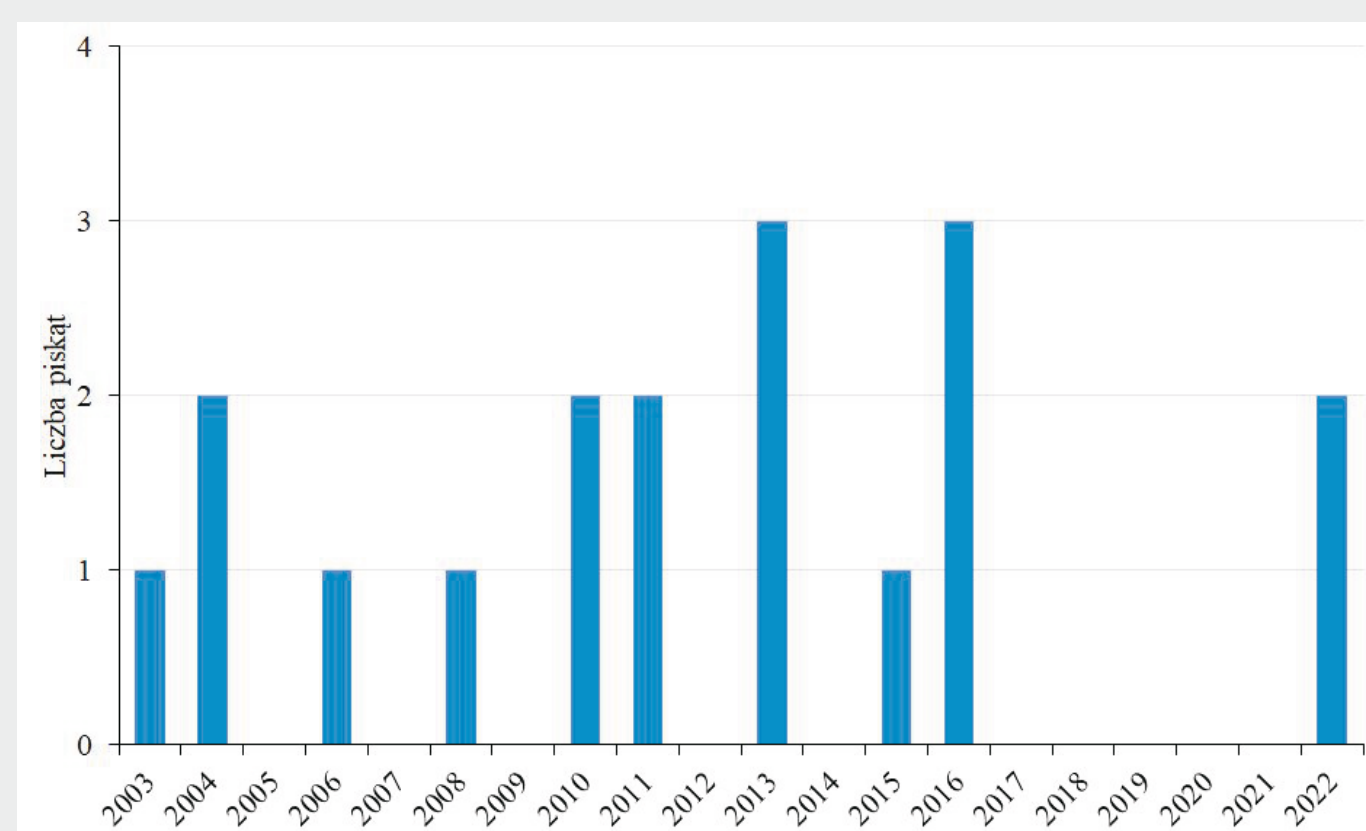
Sokół wędrowny *Falco peregrinus* to gatunek szeroko rozpowszechniony na całym świecie. W Polsce i na Słowacji objęty jest ochroną prawną. Został wpisany na „Czerwoną listę ptaków Polski” z kategorią zagrożenia VU (gatunek narażony na wyginięcie) oraz na listę słowacką „Červený zoznam vtákov Slovenska” z kategorią zagrożenia LC (gatunek najmniejszej troski). W Planie ochrony dla Pienińskiego Parku Narodowego zaliczono go do gatunków specjalnego zainteresowania, jest również przedmiotem ochrony dla obszaru Natura 2000 PLC 120002.

Cel i metodyka monitoringu

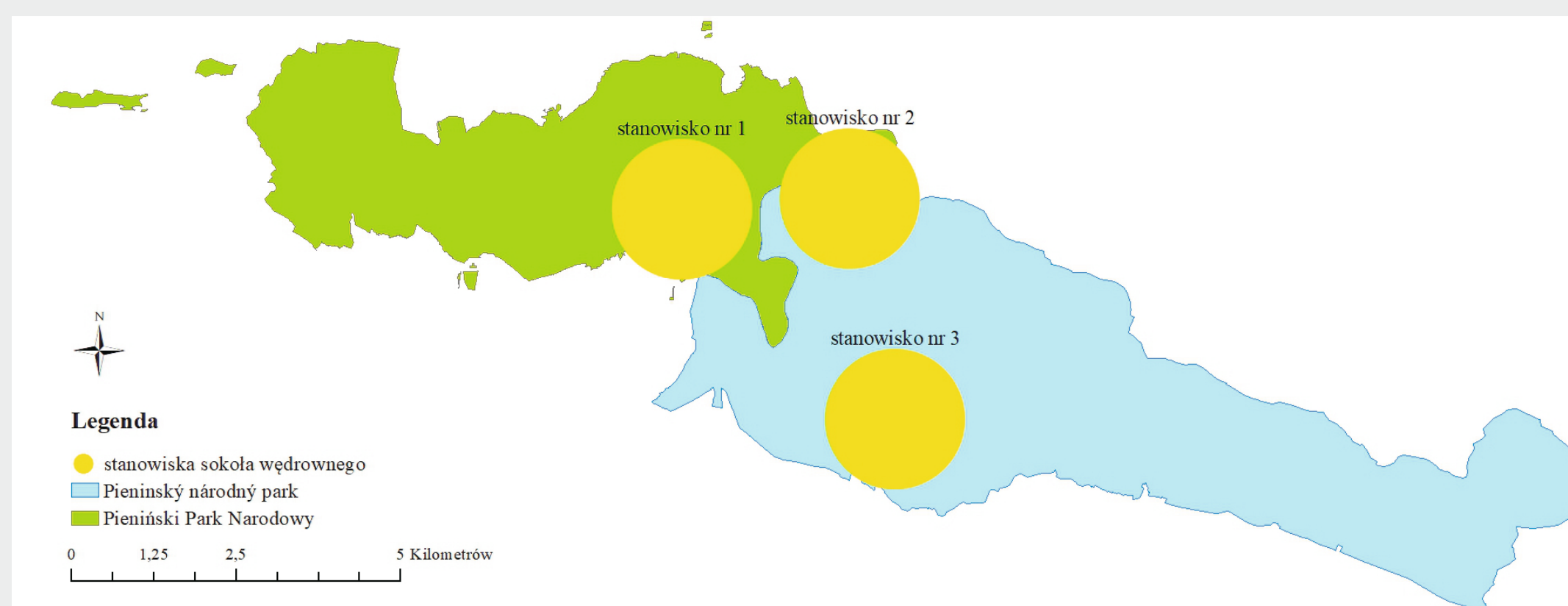
Celem prowadzonego corocznie monitoringu jest rejestracja na obszarze obu parków narodowych wszystkich stanowisk lęgowych sokołów wędrownych wraz z oceną udatności lęgów (ryc. 1 i ryc. 3) oraz zagrożeń na jakie gatunek jest narażony. Monitoring rozpoczął się w 2003 roku po stwierdzeniu lęgu w polskiej części Pienin. Kontrole terenowe prowadzono od marca do czerwca przy użyciu lunety lub lornetki. W trakcie obserwacji unikano niepokojenia ptaków, gniazda kontrolowano w uzasadnionych przypadkach wyłącznie po stracie lęgu.

Wyniki

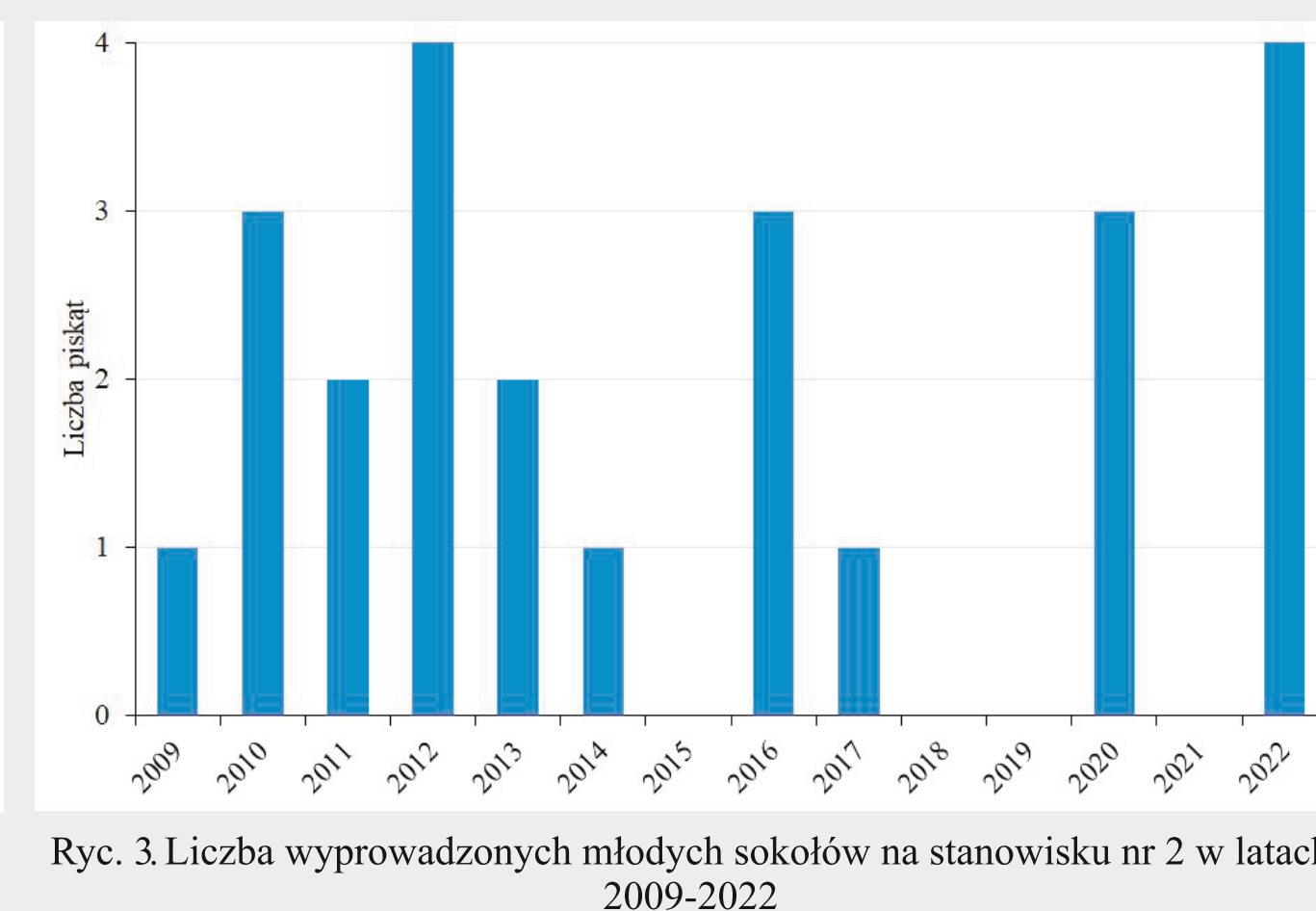
Obecnie na terenie obu parków narodowych znane są trzy rewiry lęgowe (ryc. 2). Liczba młodych w gnieździe, w latach zakończonych sukcesem lęgowym, wahała się od 1 do 4 osobników. Średni sukces lęgowy na dwóch najdłużej monitorowanych stanowiskach, liczony z uwzględnieniem strat w lęgach, wynosi odpowiednio 0,9 osobnika/rok (stanowisko monitorowane 20 lat) (ryc. 1) i 1,7 osobnika/rok (stanowisko monitorowane 14 lat) (ryc. 3).

Ryc. 1. Liczba wyprowadzonych młodych sokołów na stanowisku nr 1 w latach 2003-2022.

Ryc. 2. Stanowiska lęgowe sokoła wędrownego w PPN i PIENAP

Ryc. 3. Liczba wyprowadzonych młodych sokołów na stanowisku nr 2 w latach 2009-2022

W Pieninach sokoły wędrowne najczęściej przystępują do lęgu na półkach lub w niszach skalnych, rzadziej notowano lęgi w gniazdach kruków wybudowanych na skałach.

Fot. 1. Stanowisko lęgowe sokoła wędrownego na półce skalnej

Fot. 2. Stanowisko lęgowe sokoła wędrownego w niszy skalnej

Fot. 3. Stanowisko lęgowe sokoła wędrownego w gnieździe kruków wybudowanym na skałe

Zdjęcia dokumentacyjne miejsc gniazdowania na fotografii 1 i 3 wykonano z dużej odległości metodą digiscopingu (cyfrowym aparatem fotograficznym połączonym z lunetą). Zdjęcie dokumentacyjne na fotografii 2 wykonano po sezonie lęgowym. Gniazdo zostało porzucone przez sokoły prawdopodobnie z powodu niezalążonych jaj.

Zagrożenia

Zagrożenia na jakie narażony jest sokół wędrowny mają pochodzenie naturalne i antropogeniczne. Spośród zagrożeń naturalnych stwierdzono drapieżnictwo puchacza (fot. 4), kuny (fot. 5) oraz rywalizację z krukiem o miejsca lęgowe. Stwierdzono również przypadki wysiadania niezalążonych jaj (fot. 2). Do czynników antropogenicznych należy zaliczyć próbę celowego trucia sokołów na dwóch stanowiskach lęgowych (fot. 6). W pobliżu gniazda zostały wyłożone gołębie hodowlane, których pióra pokryto trującą substancją. Dodatkowo gołębie przywiązano do podłoża sznurkiem, aby nie zostały zabrane przez inne drapieżniki np. kunę.

Fot. 4. Pióra pozostałe po młodym sokole wędrownym zabitym przez puchacza. Między piórami znaleziono wyplukę sowy z fragmentem nogi młodego sokoła

Fot. 5. Fragment skorupy jaja sokoła wędrownego z widocznymi śladami po zębach kuny. Skorupę znaleziono w gnieździe sokołów w trakcie kontroli wykonanej po stracie lęgu

Fot. 6. Zatruty gołąb hodowlany wyłożony w pobliżu gniazda sokołów.

Spośród zidentyfikowanych zagrożeń w Pieninach, najważniejsze wydaje się drapieżnictwo puchacza i kuny, chociaż nie we wszystkich przypadkach udało się potwierdzić przyczynę straty lęgu. Szczególnie puchacz, który w Pieninach osiąga jedno z najwyższych zagęszczeń w Polsce, może znacząco przyczynić się do ograniczenia tempa reprodukcji sokołów. Mniejsze znaczenie wydają się mieć czynniki pochodzenia antropogenicznego, aczkolwiek w Pieninach, ze względu na niewielki obszar tego pasma i dużą presję turystyczną, nie można ich bagatelizować.

Literatura:

Ciach M., Czyżowicz S. 2014. Abundance and distribution of owls Strigiformes in the Pieniny Mountains National Park (southern Poland) – the pattern of changes in the protected area after 10 years. *Ornis Polonica* 55: 83-95.
Demko M., Krištín A. & Pačenošský S. 2014. Červený zoznam vtákov Slovenska. *SOS/BirdLife Slovensko*, 52 ss.
Kozik B. 2016. Sokół wędrowny *Falco peregrinus*. W: Wilk T., Bobrek R., Pępkowska-Król A., Neubauer G., Kosicki J.Z. (red.) 2016. Ptaki polskich Karpat – stan, zagrożenie, ochrona. OTOP, Marki.
Wilk T., Chodkiewicz T., Sikora A., Chyralecki P., Kuczyński L. 2020. Czerwona lista ptaków Polski. OTOP, Marki.